

Spolupachatel a účastník trestného činu

Postavení účastníka ve smyslu § 10 odst. 1 tr. zák. odlišuje od spolupachatele podle § 9 odst. 2 tr. zák. skutečnost, že se účastní protiprávního činu nepřímou, jedním jež samo o sobě nezakládá skutkovou podstatu žádného trestného činu a proto je také trestní odpovědnost účastníka (organizátora, návodce nebo pomocníka) závislá na trestnosti hlavního pachatele. Spolupachatelé se naopak dopouští trestného činu společným jednáním, aniž je nutné, aby se každý z nich na trestné činnosti podílel ve stejném či obdobném rozsahu.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 7 Tdo 1401/2006, ze dne 28.3.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl dne 28. března 2007 v neveřejném zasedání o dovolání obviněné M. L., proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2006, sp. zn. 10 To 95/2006, v trestní věci vedené u Okresního soudu v Benešově pod sp. zn. 1 T 52/2005, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. se zrušují ohledně M. L. usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2006, sp. zn. 10 To 95/2006, a rozsudek Okresního soudu v Benešově ze dne 19. 12. 2005, sp. zn. 1 T 52/2005. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují také další rozhodnutí na zrušené části rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. se Okresnímu soudu v Benešově přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Okresního soudu v Benešově ze dne 19. 12. 2005, sp. zn. 1 T 52/2005, byla obviněná M. L. uznána vinnou trestným činem úvěrového podvodu spáchaným formou organizátorství podle § 10 odst. 1 písm. a) tr. zák. k § 250b odst. 1, 4 písm. a), b) tr. zák. a byla odsouzena podle § 250b odst. 4 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 3 roků. Podle § 58 odst. 1 tr. zák. byl obviněné výkon trestu podmíněně odložen, podle § 60a odst. 1 tr. zák. byl nad obviněnou vysloven dohled, podle § 60a odst. 2 tr. zák. jí byla stanovena zkušební doba v trvání 4 roků. Podle § 53 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák. jí byl uložen peněžitý trest ve výměře 300.000,- Kč s náhradním trestem odnětí svobody v trvání 14 měsíců.

Obviněná se trestného činu dopustila tím, že při zprostředkování prodeje vzdělávacího programu formou systému M. marketing pro společnost S. I., provozovanou v ČR, prostřednictvím firmy C. promocijí ČR, spol. s r. o., kdy zájemce o koupi produktu v ceně cca 1.900 US dolarů zároveň vstupuje do systému M. m., přesvědčovala klienty o vstupu do společnosti i když věděla, že je nutné složit vstupní poplatek ve výši 1.900 US dolarů, přičemž věděla, že její klienti jsou v tíživé finanční situaci, těmto novým zájemcům, kteří nedisponovali finančními prostředky potřebnými pro vstup do systému, pomáhala vyřídit úvěr ve výši cca 80.000,- Kč u bankovních ústavů v ČR na nákup zahraniční měny a to tak, že v době nejméně od počátku roku 2001 do března roku 2003 organizovala získávání falešných potvrzení zaměstnavatelů o výši pracovního příjmu zaměstnance pro své klienty i s vyplněním falešných údajů v těchto dokladech předkládaných Č. s., a. s., které pak zajišťovaly žadatelům dostatečnou výši bonity pro poskytnutí bankovního úvěru, v pobočce České spořitelny, a. s., v B. pak byla tato falešná potvrzení zaměstnavatele o výši příjmu zaměstnance vědomě, s úmyslem získat hotovostní úvěr předložena při uzavírání úvěrových smluv (celkem ve 26 případech), čímž způsobila Č. s., a. s., škodu ve výši nejméně 778.000,- Kč.

Proti tomuto rozhodnutí podala obviněná odvolání proti výroku o vině i trestu. Krajský soud v Praze usnesením ze dne 25. 4. 2006, sp. zn. 10 To 95/2006, odvolání obviněné podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

Obviněná podala proti tomuto rozhodnutí soudu druhého stupně prostřednictvím obhájce řádně a včas dovolání opírající se o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť je přesvědčena, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku a zároveň na jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Obviněná v odůvodnění dovolání uvedla, že v jejím případě byla opomenuta zásada akcesority účastenství, tedy závislosti trestní odpovědnosti účastníka na trestní odpovědnosti hlavního pachatele, ze které vyplývá, že účastenství na trestných činech různých pachatelů nelze posoudit jako jeden pokračující trestný čin účastenství, byť by jinak byly splněny podmínky pro takové posouzení všech útoků uvedené v § 89 odst. 3 tr. zák. Její trestnou činnost tedy nelze posoudit

jako pokračující organizátorství, neboť hlavním pachatelem trestného činu úvěrového podvodu je účastník úvěrové smlouvy a v jejím případě se tedy jednalo o 26 skutků různých pachatelů. Z těchto důvodů nelze její jednání s ohledem na zásadu akcesority účastenství posuzovat jako pokračování v organizátorství, ale pouze samostatně u každého hlavního pachatele, včetně možnosti sčítat škody jednotlivých skutků. Obviněná také nesouhlasí s právním názorem odvolacího soudu, že v případě jiného trestného činu, než je trestný čin úvěrového podvodu, by jednání osoby, která se na něm podílela způsobem, jakým se podílela obviněná, bylo kvalifikováno jako spolupachatelství a má za to, že zásada akcesority účastenství platí bez ohledu na povahu trestného činu pachatele, tedy absolutně.

Dalšími námitkami obviněná brojí proti posouzení jejího jednání jako člena organizované skupiny, když nebylo označeno, které osoby měly být spolu s ní členy organizované skupiny a tuto vadu podle ní nelze odstranit ani tím, že v napadeném rozhodnutí v odůvodnění soud označuje další členy organizované skupiny, když jednání těchto osob nebylo takto kvalifikováno a ze všech stíhaných osob bylo pouze jednání obviněné kvalifikováno ve smyslu ustanovení § 250b odst. 1, 4 písm. a) tr. zák.

S ohledem na shora uvedené obviněná navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2006, sp. zn. 10 To 95/2006, a přikázal tomuto soudu, aby věc v potřebném rozsahu projednal a znovu rozhodl.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství v Brně ve vyjádření k dovolání obviněné uvedl, že ani zásadní význam činnosti organizátora by neměl být důvodem k prolomení zásady o nepřipustnosti pokračování v účastenství na trestných činech více osob, pokud by činnost účastníka skutečně spočívala jen v zosnování nebo řízení a jednání naplňujícího znaky skutkové podstaty, by se dopouštěli jen hlavní pachatelé. V daném případě se ale obviněná sama dopouštěla jednání naplňujícího objektivní znaky skutkové podstaty úvěrového podvodu. Nemohla-li být pro nesplnění náležitostí tzv. speciálního subjektu spolupachatelkou, lze podle jeho názoru připustit pokračování v účastenství na trestných činech různých pachatelů i sčítání škod, protože jde o stejné jednání jako u pachatele, který se dílčích útoků dopouští ve spolupachatelství s různými osobami, kdy pokračování v trestném činu není vyloučeno. Vyloučení aplikace § 89 odst. 3 tr. zák. o pokračování v trestném činu, by totiž v takovýchto případech vedlo k nutnosti právní kvalifikace mnohonásobného opakování účastenství, což by mnohdy nevystihovalo konkrétní stupeň společenské nebezpečnosti jednání pachatele.

Státní zástupce ale za částečně důvodné považuje námitky obviněné ohledně znaku organizované skupiny podle § 250b odst. 4 písm. a) tr. zák., když naprostá většina útoků byla spáchána pouze za součinnosti dvou osob, jak vyplývá z tzv. skutkových vět a spoluobviněná J. T. se podílela pouze na třech útocích. Účast dalších nezjištěných osob, o kterých se soud prvního stupně zmiňuje na str. 13 odůvodnění rozsudku, není ve skutkových větách vůbec zmíněna a nevyplývá tak z nich, že by se obviněná dopustila trestné činnosti jako členka organizované skupiny. Protože však byla současně uznána správně vinnou podle písm. b) § 250b odst. 4 tr. zák., nemělo by odpadnutí kvalifikace podle písm. a) tohoto ustanovení dopad na její postavení, a to i s ohledem na podmíněný trest odnětí svobody při spodní hranici trestní sazby. Státní zástupce proto navrhl, aby bylo dovolání odmítnuto podle § 265i odst. 1 písm. f) tr. ř., když je zcela zřejmé, že jeho projednání by nemohlo zásadně ovlivnit postavení obviněné a nejde o řešení otázky po právní stránce zásadního významu.

Nejvyšší soud zjistil, že námitky obviněné směřují proti právnímu posouzení jejího jednání ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Dovolací soud proto přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející. Po přezkoumání shledal, že dovolání je důvodné. Vycházel přitom z následujících skutečností:

Rozhodnutím soudu prvního stupně byla obviněná uznána vinnou trestným činem úvěrového podvodu spáchaným formou organizátorství podle § 10 odst. 1 písm. a) tr. zák. k § 250b odst. 1, 4 písm. a), b) tr. zák. s tím, že jako člen organizované skupiny úmyslně zosnovala a řídila činnost dalších osob spočívající ve spáchání trestného činu úvěrového podvodu, kterého se dopustily tak, že při sjednávání úvěrových smluv uváděly nepravdivé údaje a způsobila takovým činem značnou škodu.

Trestného činu úvěrového podvodu se podle § 250b odst. 1 tr. zák. dopustí ten, kdo při sjednávání úvěrové smlouvy či žádosti o poskytnutí subvence nebo dotace uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje nebo podstatné údaje zamlčí. Podle § 250b odst. 4 písm. a), b) tr. zák. odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny nebo způsobí-li takovým činem značnou škodu nebo jiný zvláště závažný následek.

Pachatelem trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 tr. zák. spáchaného podvodným jednáním při sjednávání úvěrové smlouvy může být pouze účastník takové smlouvy. Jiné osoby, které nesplňují znaky konkrétního subjektu ve smyslu § 90 odst. 1, 2 tr. zák. mohou být jen účastníky podle § 90 odst. 3 tr. zák.

Nejvyšší soud přisvědčil námitce obviněné, pokud vytýká soudům obou stupňů, že posoudily její jednání jako pokračující organizátorství. Takový postup není v tomto případě správný. Organizátorství, návod a pomoc podle § 10 odst. 1 tr. zák. jsou tzv. účastenstvím. Podle uvozovací věty § 10 odst. 1 tr. zák. je účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu ten, kdo ... atd. Tím je vyslovena tzv. zásada akcesority účastenství, tedy závislosti některé z forem účastenství a jejich trestnosti na trestném činu hlavního pachatele. Nesprávné právní posouzení skutku kladeného za vinu obviněné M. L. spatřuje Nejvyšší soud předně v tom, že soudy obou stupňů považovaly její jednání za jeden pokračující trestný čin (v podobě účastenství) ve smyslu § 89 odst. 3 tr. zák. a obviněné počítaly k tíži součet škody, která byla způsobena pachateli hlavních trestných činů. V daném případě jde o samostatné skutky různých pachatelů. Účastenství podle § 10 odst. 1 tr. zák. na trestných činech různých pachatelů nelze posoudit jako jeden pokračující trestný čin účastenství, byť by jinak byly splněny podmínky pro takové posouzení všech útoků uvedené v § 89 odst. 3 tr. zák. (srov. rozh tr. 61/1994 Sb.).

Postavení účastníka ve smyslu § 10 odst. 1 tr. zák. totiž odlišuje od spolupachatele podle § 9 odst. 2 tr. zák. skutečnost, že se účastní protiprávního činu nepřímou, jednáním jež samo o sobě nezakládá skutkovou podstatu žádného trestného činu a proto je také trestní odpovědnost účastníka (organizátora, návodce nebo pomocníka) závislá na trestnosti hlavního pachatele (tzv. akcesorita účastenství). Spolupachatelé se naopak dopouští trestného činu společným jednáním, aniž je nutné, aby se každý z nich na trestné činnosti podílel ve stejném či obdobném rozsahu.

Protože pachatelem trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 tr. zák. může být pouze účastník úvěrové smlouvy, kterým obviněná nebyla, je zřejmé, že posouzení jejího jednání jako spolupachatele tohoto trestného činu nepřichází v úvahu. Totéž platí i o posouzení jako účastenství na tomto trestném činu podle § 250b odst. 1, 4 písm. a), b) tr. zák., jímž byla uznána vinnou soudem prvního stupně, když tímto trestným činem nebyl uznán vinným žádný z účastníků předmětných úvěrových smluv jako hlavních pachatelů. Přichází proto v úvahu pouze posouzení jednání obviněné M. L. podle odst. 3 tohoto zákonného ustanovení, a to jako vícenásobný a ne pokračující trestný čin.

Důvodnou shledal Nejvyšší soud také druhou námitku obviněné, kterou brojila proti posouzení jejího jednání jako člena organizované skupiny podle § 250b odst. 4 písm. a) tr. zák., když nebylo označeno, které osoby měly spolu s ní být členy organizované skupiny.

Za organizovanou skupinu se ve shodě s konstantní judikaturou (srov. např. č. 53/1976-II, č. 45/1986 Sb. rozh. trest.) považuje sdružení nejméně tří osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivými členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho nebezpečnost pro společnost. Organizovaná skupina nemusí mít trvalejší charakter a také se nevyžaduje výslovné přijetí za člena takové skupiny. Postačí, že se pachatel do skupiny fakticky včlenil a aktivně se na její činnosti podílel. V ustanovení § 250b odst. 4 písm. a) tr. zák. se pojem „organizovaná skupina“ vyskytuje jako zákonný znak kvalifikované skutkové podstaty.

Obviněná se měla trestného činu úvěrového podvodu spáchaného formou organizátorství podle § 10 odst. 1 písm. a) tr. zák. k § 250b odst. 1, 4 písm. a), b) tr. zák., dopustit tím, že jako člen organizované skupiny úmyslně zosnovala a řídila činnost dalších osob spočívající ve spáchání trestného činu úvěrového podvodu, kterého se dopustily tak, že při sjednávání úvěrových smluv uváděly nepravdivé údaje a způsobila takovým činem značnou škodu. Ze skutkové věty výroku o vině rozhodnutí soudu prvního stupně však závěr o tom, že obviněná jednala jako člen organizované skupiny nevyplývá. Ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku tedy není popsán jeden ze znaků skutkové podstaty trestného činu podle § 10 odst. 1 písm. a) tr. zák. k § 250b odst. 1, 4 písm. a), b) tr. zák. Chybějící skutkové okolnosti ve skutkové větě výroku rozsudku, které by odpovídaly příslušným znakům skutkové podstaty trestného činu uvedeným ve větě právní, zakládají dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Zhojení vady skutkové věty cestou odůvodnění není na místě. V dané věci se nejedná o bližší rozvedení výroku v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, nýbrž o konstatování něčeho, co v samotném výroku ani rámcově uvedeno není. Vzhledem k výše uvedenému uplatnění akcesority účastenství, by ale právní posouzení M. L. jako účastníka na trestném činu i podle odst. 4 písm. a) § 250b tr. zák. nepřicházel v úvahu ani v případě, že by zjištění naplňující znak organizované skupiny bylo uvedeno ve skutkové větě rozsudku, protože tímto trestným činem rovněž nebyl uznán vinným žádný z hlavních pachatelů.

Prolomit zásadu akcesority účastenství nemůže ani skutečnost, že jednání obviněné mělo největší a nejpodstatnější význam a v případě jiného trestného činu, než podle zvláštní konstrukce ustanovení § 250b tr. zák., by byla stíhána jako spolupachatel, jak to v odůvodnění uvedl odvolací soud. Nemůže tento postup odůvodnit ani nevystihnouti konkrétního stupně společenské nebezpečnosti jednání pachatele, jak uvedl státní zástupce ve vyjádření k dovolání. Bylo zejména věcí orgánů policie a dozorcího státního zástupce, aby již v přípravném řízení zaměřili u takovýchto pachatelů pozornost na objasňování skutečností, zda se nejedná o trestný čin podvodu podle § 250 tr. zák., a to případně spáchaný i jako nepřímým pachatelem, kde by právní kvalifikace mohla vystihnout všechny aspekty daného jednání. V průběhu celého trestního stíhání ale bylo toto vedeno pouze pro trestný čin podle § 250b tr. zák., na tuto právní kvalifikaci byla zaměřena i obhajoba obviněné. V situaci, kdy státní zástupce nepodal dovolání do viny v neprospěch obviněné, nepřichází již v dalším řízení změna právní kvalifikace z účastenství na pachatelství v úvahu, protože by tím došlo k zhoršení postavení obviněné a k porušení zákazu reformace in peius (viz náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 544/05 ze dne 7. 12. 2006). Soud prvního stupně se otázkou existence podvodného úmyslu zabýval toliko u obviněných, kteří uzavírali úvěrové smlouvy a dospěl k závěru, že nebyl prokázán.

Vzhledem k výše uvedeným vadám v právním posouzení skutku, které obviněná namítala v dovolání, shledal Nejvyšší soud ve věci naplnění uplatněného důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a proto rozhodl tak, jak je uvedeno ve výrokové části tohoto usnesení.

Úkolem soudu prvního stupně bude znovu věc v rozsahu zrušení projednat a rozhodnout, při respektování právního názoru vysloveného Nejvyšším soudem v tomto rozhodnutí. Přitom rovněž nepřehlédne, že obviněnou uznal vinným i ve vztahu k úvěrové smlouvě uzavřené M. S. , kterou však tímž rozsudkem zprostil obžaloby podle § 226 písm. a) tr. ř., tj. že nebylo prokázáno, že se tento skutek stal.

Z hlediska výše způsobené škody jednotlivými osobami uzavírajícími úvěrové smlouvy pak v jednotlivých případech musí být uvedeno ve skutku, že úvěr vůbec nebo řádně nesplácely a také výše škody, která byla činem způsobena a nikoli jen výše poskytnutého úvěru. Soud prvního stupně sice k tomu v odůvodnění uvádí, že žádná z těchto osob úvěr řádně nesplácela, resp. že vzal v úvahu jen ty osoby, které nesplácely úvěr a způsobily spořitelně škodu. Z pouhého součtu poskytnutých úvěrů a soudem zjištěné celkové škody způsobené M. L. ve výši 778.000,- Kč je ale zřejmé, že část úvěrů byla zaplácena. Nebyly-li některé úvěry vůbec spláceny řádně podle podmínek úvěrové smlouvy, jak zřejmě zjistil soud prvního stupně (viz č. l. 14 rozsudku), pak vznikla Č. s. škoda v celé výši poskytnutého úvěru (zřejmě písařská chyba u E. Š.), který se v důsledku prodlení klienta stal splatný celý. V případě řádného zaplacení některých splátek pak ve zbývajících částech, které pak odpovídá výše způsobené škody. Pozdější úhrady splátek nutno již považovat jen za splácení způsobené škody.

Požadavek aby popis skutků ohledně jednotlivých osob (hlavních pachatelů), jímž obviněná měla organizovat spáchání trestného činu úvěrového podvodu obsahoval nesplacení úvěru a výši způsobené škody, se týká všech případů úvěrových smluv ve vztahu k obviněné a kladených jí za vinu, když ostatní skutečnosti vyplývají z úvodu skutkové věty. Jde tedy jak o hlavní pachatele u kterých došlo k podmíněnému zastavení trestního stíhání a kteří úvěr řádně spláceli (str. 983 tr. spisu), tak o pachatele kteří byli uznáni vinnými rozsudkem soudu prvního stupně, ohledně kterých sice skutky ve výroku o vině výši škody obsahují, ale tyto jednotlivé výroky se netýkají výroku o vině M. L. , byť s jejím jednáním souvisí.

Požadavek úplného popisu jednání hlavních pachatelů vyplývá z akcesority účastenství, tj. ze závislosti trestní odpovědnosti účastníka na trestní odpovědnosti (hlavního) pachatele. Směřovalo-li účastenství k určitému trestnému činu pachatele, musí být tento trestný čin popsán takovými skutkovými okolnostmi, které jej naplňují ve všech znacích jeho skutkové podstaty a tento popis musí být obsažen ve výroku o vině účastníka. Doplnění výroku o vině v tomto smyslu přitom neznamená porušení zákazu reformace in peius, protože nejde o nepřijatelné doplnění skutku o skutečnosti týkající se jednání samotné obviněné M. L. , ale jednání hlavních pachatelů, na kterém se podílela jako účastník ve smyslu § 10 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Nejvyšší soud proto rozhodl tak, jak je uvedeno ve výrokové části tohoto usnesení, přičemž v novém řízení nemůže dojít ke změně rozhodnutí v neprospěch obviněné (§ 265s odst. 2 tr. ř.).

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výkon trestu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost](#)
- [Předávací vazba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Trestní odpovědnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)